

## Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 2 augusti 1914 kl. 10 f. m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, angående andra kammarens beslut i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i hittills tillämpat förfarande vid fastställande av taxor för färjinrättningar.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott remitterad motion, nr 28, hava herr Olausson m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid fastställandet hädanefter av taxor för färjinrättningar icke måtte föreskriva befrielse från erläggandet av avgift för färjornas begagnande för andra än kungliga och furstliga personer. *Motionen.*

Till stöd för detta yrkande har motionären anført följande:

»Som bekant meddelar Kungl. Maj:t tillstånd för de väghållningsskyldige att av vägförande uppbära särskilda avgifter för begagnandet av allmän färja, som av de väghållningsskyldige anordnats och underhålles. Att de väghållningsskyldige sålunda medgivas rätt att få uppbära vissa avgifter för färjinrättningens begagnande är ju helt naturligt med hänsyn till de ofta synnerligen dryga kostnader, som anordnandet och underhållet av färjan ådrager väghållningsdistriktet. Därtill kommer, att färjningen i motsats till vägunderhållet i allmänhet innefattar en verklig transport, ofta av betydande längd, och sålunda närmast att förlikna med vanlig sjöfart. Att det icke av de väghållningsskyldiga skäligen kan begäras, att de utan avgift skola sålunda verkställa transporter sjöledes, synes uppenbart.

Av ålder har emellertid i de kungl. brev, vilka reglera avgifterna för varje särskild färja, plägat intagas bestämmelser om att från er-

läggandet av avgifter för färjans begagnande skulle vara befriade kungliga och furstliga personer, krono- och fångskjuts samt andra kronotransporter, allmänna posten, kurirer, tågande trupper, samt ämbets- och tjänstemän, då de färdas i tjänsteärenden. Någon allmän bestämmelse i lag därom att ovannämnda personer, transporter och myndigheter skola vara befriade från erläggandet av avgift för begagnandet av allmän färjinrättning existerar icke. Visserligen finnes i nådiga kungörelsen angående formulär till taxa å avgifter för begagnandet av färjinrättningar den 30 december 1911 anmärkt, att nämnda personer, transporter och myndigheter skola vara undantagna från erläggandet av avgift. Då emellertid — förutom det att undantagen i fråga intagits allenast såsom en anmärkning i kungörelsen — kungörelsen i sin helhet icke avser annat än tjäna såsom formulär för vederbörande vid uppgörandet av förslag till taxa för färjinrättning, kunna sagda bestämmelser icke tilläggas karaktären av någon allmän författning. Att kungliga personer, kronotransporter, allmänna posten samt ämbets- och tjänstemän m. fl. hittills undantagits från erläggandet av avgifter för begagnandet av färjinrättning har sålunda allenast sin grund i en från äldre tider kvarstående praxis.

En dylik praxis synes dock icke längre böra bibehållas. Numera har ju på alla områden uttryckligen fastslagits den grundsatsen, att staten, då den använder sig av anordningar och inrättningar, som drivas av enskilda eller korporationer, skall i likhet med trafikanter i allmänhet erlagga avgifter för inrättningens begagnande. Sålunda erlägger som bekant staten till de enskilda järnvägarnas förvaltningar ersättning för transporter för statens räkning å de enskilda järnvägarna. Enahanda är ock förhållandet beträffande enskildas ångfartyg. Vid begagnandet av dessa antingen för kronotransporter i allmänhet, för postbefordran eller för befordran av ämbets- och tjänstemän i tjänsteärenden erlägger staten avgift i likhet med enskilda. Jämför man härmed färjinrättningarna, framträder skarpt det oberättigade i att de väghållningsskyldiga skola vara skyldiga att utan avgift med färjinrättning verkställa alla slags förekommande transporter för statens räkning. Mellan färjtrafiken och fartygsbefordringen i allmänhet förefinnes nämligen icke någon principiell åtskillnad. I båda fallen försiggår en verklig transport till sjöss med anlitande av för ändamålet anskaffade befordringsmedel. Vid många färjinrättningar är ock den väglängd färjan har att tillryggalägga samt trafiken med färjan så betydande, att väghållningsskyldige måste anskaffa särskilda ångfärjor eller motorfärjor för ändamålet, varigenom alltså färjningen i alla avseenden blir fullt jämförlig med vanlig sjöfart. Men vid sådant förhållande synes det hårt,

att de av väghållningsbesväret redan förut hårt betungade väghållningsdistrikten skola vara skyldiga att utan någon som helst ersättning med färjan verkställa alla förekommande transporter för statens räkning, under det att en vanlig fartygsägare äger att för dylika transporter åtnjuta ersättning.

Näppeligen torde ens av någon ifrågasättas, att de väghållningsskyldige skulle åläggas att avgiftsfritt verkställa transporter för statens och statsmyndigheternas räkning å allmän landsväg. Lika litet synes emellertid de väghållningsskyldige böra åläggas att utan avgift verkställa dylik befordran över färjställen.

Nu kan möjligen invändas, att, eftersom de väghållningsskyldige få statsanslag till underhållet av allmän väg, bro eller färja, staten bör hava rättighet att såsom villkor härför betinga sig rätt till avgiftsfritt begagnande av färjan. Såvitt jag har mig bekant, har emellertid riksdagen aldrig föreskrivit något dylikt villkor, och föreskrivandet av ett dylikt sådant skulle ock vara att med ena handen återtaga vad staten med den andra givit. För övrigt skulle enligt mitt förmenande med samma skäl kunna såsom villkor för statsbidragets åtnjutande föreskrivas skyldighet för väghållningsdistrikten att å allmän landsväg utan avgift verkställa transporter för statens räkning, vilket emellertid, såsom nyss nämnts, icke lär av någon ifrågasättas.

Då den av Kungl. Maj:t för färjinrättningarna i allmänhet hittills påbjudna skyldigheten att utan ersättning befordra kungliga och furstliga personer, krono- och fångskjuts samt andra kronotransporter, allmänna posten, kurirer, tågande trupper samt ämbets- och tjänstemän, då de färdas i tjänsteärenden, icke är i lag uttryckligen stadgad och icke heller finnes föreskriven beträffande övriga inrättningar av liknande slag, exempelvis enskilda järnvägar och rederier för fartygsbefordran, samt densamma dessutom ofta för de väghållningsskyldige är synnerligen betungande, synes det riktigt, att denna sedan äldre tider kvarstående anordning helt och hållet avskaffas, utom möjligen vad angår kungliga och furstliga personer.»

På grund av denna motivering och av skäl, som andra kammarens utskott i övrigt anfört i sitt utlåtande nr 1, till vilket hänvisas, har andra kammaren för sin del beslutat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid fastställandet hädanefter av taxor för färjinrättningar icke måtte föreskriva befrielse från erläggandet av avgift för färjornas begagnande för andra än kungliga och furstliga personer.

*Andra  
kammarens  
beslut.*

Detta ärende har av första kammaren hänvisats till förberedande behandling av dess tillfälliga utskott nr 2.

*Utskottet.* Enligt gällande lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 skall årliga underhållskostnaden den tid mark är bar av allmän väg, bro och färja uppskattas för varje väghållare av en särskild nämnd, och skall uppskattningen, sedan den vunnit laga kraft, lända till efterrättelse i minst 10 år och intill dess ny uppskattning därefter sker. Särskild uppskattning skall ånyo verkställas, om det tillkommit ny eller förändrats gammal väg, bro eller färja, i de fall, vägstyrelsen sådant begär. Av uppskattade kostnaden för underhållet av allmän väg, bro eller färja lämnas  $\frac{3}{20}$  (15 proc.) av statsmedel. Detta statsbidrag utbetalas till vägstyrelsen. I övrigt bestrides ur väggkassan kostnaden för underhåll av bland annat färja, i den mån sådan kostnad ej utgår av statsmedel. Ur väggkassan bekostas jämväl iståndsättande av enskild färja, som till allmänt underhåll övertages samt byggande av färja, i den mån sådan kostnad ej av statsmedel eller, efter särskilda åtaganden, av kommuner eller landsting eller eljest annorledes gäldas.

Den jämförelse, motionären uppdrager mellan färjinrättningar samt enskilda järnvägar och ångfartyg, vilka i motsats till färjor åtnjuta avgifter för kronotransporter och postbefordran, är sålunda ej fullt hållbar, enär staten direkt bidrager till färjinrättnings anordnande och underhåll. Dessutom må vad angår frihet från avgifter vid befordran å färja för ämbets- och tjänstemän erinras därom, att rätt till fribiljetter å enskilda järnvägar numera tillerkännes vissa statens tjänstemän i koncessionsvillkoren för dessa järnvägar.

Andra kammarens utskott meddelar i sitt utlåtande, att kommitterade, vilka utarbetade förslaget till 1891 års vägslag, framhållit olämpligheten av alla direkta avgifter å vägtrafiken, färjavgifterna inbegripna. Vägfarande äro också nu i allmänhet befriade från broavgifter. Samma utskott säger sig ock dela denna vägkommitterades uppfattning. Det synes därför icke konsekvent att föreslå en utvidgning av skyldigheten att erlägga färjavgifter till sådana transporter för statens räkning samt ämbets- och tjänstemän, vilka varit därifrån enligt gammal hävd hittills befriade.

Första kammarens utskott vill i detta sammanhang hänvisa till jordbruksutskottets vid 1912 års riksdag utlåtande nr 15, i anledning av herr Olaussons m. fl:s motion, nr II: 83, om sådan ändring av § 60 i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att av uppskattade kostnaden för underhållet av allmän väg, bro och färja tre tiondelar skulle lämnas av statsmedel. Jordbruksutskottet avstyrkte motionen på den grund, att chefen för finansdepartementet den 29 september 1911 tillkallat sakkunniga personer att verkställa utredning angående de åtgärder,

som kunde finnas nödiga för åvägabringande av en jämnare fördelning av väghållningsbesväret samt utarbeta förslag till förändringar av gällande väglag m. m., vartill utredningen kunde föranleda, samt att med hänsyn till arten och omfattningen av det åt omförmälda sakkunniga lämnade uppdraget kunde tagas för givet, att de sakkunniga komme att taga under övervägande lämpligheten av att ytterligare öka statens bidrag till kostnaden för underhåll av allmän väg, bro och färja. Det är uppenbart, att denna utredning kommer att beröra även frågan om färjavgifterna, deras borttagande eller bibehållande, och särskilt den befrielse från dessa avgifter, som statens verk och transporter samt vissa ämbets- och tjänstemän f. n. åtnjuta. Prövningen därav anser utskottet därför böra anstå, tills nämnda utredning föreligger inför riksdagen.

Då motionären såväl som andra kammarens utskott ifrågasatt lagligheten av omförmälda av ålder tillämpade befrielse från färjavgifter, har första kammarens utskott inhämtat, att denna fråga nu dragits inför Kungl. Maj:ts prövning och sålunda snart kan väntas bliva slutligt avgjord. Sedan nämligen Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län fastställt viss taxa å avgifter för begagnande av färjan över Skåpesund mellan Orusts och Tjörns härads väghållningsdistrikt och därvid bland annat föreskrivit, att allmänna posten skulle vara befriad från avgifters erläggande, hade häröver besvär hos Kungl. Maj:t anförts vad anginge bestämmelsen om befrielse från färjavgifter för andra än kungliga personer. Generalpoststyrelsen, som i underdånigt utlåtande den 9 januari 1914 yttrat sig över besvären, har hemställt, att dessa icke måtte vinna avseende på grund av sammanhanget mellan statsbidraget till färjan och friheten från färjavgifter för statens transporter, däribland särskilt postens befordran.

Då sålunda dels avgörande i högsta instans snart kan väntas bekräftande den lagliga befogenheten av denna befrielse för statens del från färjavgifter, dels utredning under den närmaste tiden torde föreligga i fråga om jämnare fördelning av väghållningsbesväret i allmänhet, vilken utredning utan tvivel kommer att beröra även i motionen och andra kammarens föreliggande beslut anförda förhållanden, får utskottet hemställa,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens beslut i ärendet.

Stockholm den 3 augusti 1914.

På utskottets vägnar:

FABIAN DE GEER.

---

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar friherre *Fabian De Geer, Danström, Forssman, Klefbeck och Tisell.*

---